

Trycksårsprevention - Hälso- och sjukvård, Region Gävleborg

Innehåll

1.	Syfte och omfattning	1
2.	Allmänt	1
3.	Ansvar och roller	2
3.1.	Ansvarig verksamhetschef	2
3.2.	Vårdenhetschef	2
3.3.	Läkare.....	2
3.4.	Sjuksköterska/distriktssköterska.....	2
3.5.	Undersköterska	2
3.6.	Fysioterapeut.....	2
3.7.	Arbetsterapeut.....	2
3.8.	Dietist.....	2
4.	Beskrivning	3
4.1.	Trycksårsprevention	3
4.1.1.	Patient och närstående delaktighet	3
4.1.2.	Riskbedömning.....	3
4.1.3.	Tryckavlastning och positionering	3
4.1.4.	Tillgodose och följ upp närings- och vätskebehovet.....	4
4.2.	Prevention vid uppkomna trycksår	4
4.3.	Dokumentation i patientens journal	4
4.4.	Avvikelse	5
4.5.	Trycksårsombud	5
5.	Plan för kommunikation och implementering	5
6.	Dokumentinformation.....	6
7.	Referenser	6

1. Syfte och omfattning

Syfte är att personal får det stöd de behöver för en evidensbaserad trycksårsprevention. Målet är att patienter som vårdas inom Region Gävleborg inte ska få trycksår.

2. Allmänt

Trycksår betecknas som en vårdskada och orsakar stort lidande för patienten. Nationella punktprevalensmätningar visar att cirka 14 % av patienterna har trycksår kategori 1-6 år (2020).

Internationella (1) och nationella riktlinjer (2, vårdhandboken) finns som påtalar vikten av att tidigt riskbedöma och tidigt planera, åtgärda och utvärdera trycksårspreventiva åtgärder.

3. Ansvar och roller

3.1. Ansvarig verksamhetschef

Verksamhetschef ansvarar för att rutinen implementeras i sin verksamhet.

3.2. Vårdenhetschef

Vårdenhetschef ansvarar för att rutinen är känd, att rutinen följs av vårdteamet kring patienten. Vårdenhetschefen ansvarar även för att personalen har tillräckliga kunskaper samt ges möjlighet till utbildning.

3.3. Läkare

Läkaren har medicinskt ansvar i det förebyggande arbetet av trycksår.

3.4. Sjuksköterska/distriktssköterska

Sjuksköterska/distriktssköterska ansvarar för att riskbedömning utförs och planerade åtgärder sätts in, dokumenteras i patientens journal samt följs upp. Sjuksköterska/distriktssköterska och undersköterska ansvarar tillsammans med patient för genomförandet.

3.5. Undersköterska

Undersköterska i samråd med sjuksköterska utför riskbedömning och ser till att individuell vårdplan för vårdprevention utarbetas och dokumenteras i patientens journal. Undersköterska ansvarar också för att rapportera förändringar i patientens status till sjuksköterska/distriktssköterska. Undersköterska och sjuksköterska/distriktssköterska ansvarar tillsammans med patient för genomförandet och uppföljning.

3.6. Fysioterapeut

Fysioterapeuten ansvarar för att stödja personalen i planering och genomförande av mobiliserande och tryckavlastande åtgärder. Ansvarar även för att undervisa i rätt förflyttningsteknik till personal, patient och närstående samt rekommenderar lämpliga friktionsreducerande hjälpmedel så att trycksår undviks.

3.7. Arbetsterapeut

Arbetsterapeuten ansvarar för att rekommendera/förskriva tryckavlastande hjälpmedel. Arbetar för att öka patientens aktivitetsförmåga och självständighet så att trycksår förebyggs. Anpassar patientens sittställning.

3.8. Dietist

Dietisten ansvarar för att utreda nutritionsproblem, ordinera, följa upp och utvärdera insatser. Undervisar vårdpersonal/patient/närstående kring nutrition.

4. Beskrivning

Region Gävleborgs trycksårspreventiva arbete utgår från [Vårdhandboken](#). Där finns utförlig beskrivning vad som orsakar trycksår och vad evidensbaserad trycksårsprevention innebär.

Utöver vårdhandboken har Region Gävleborg några specifika åtgärder som finns beskrivet nedan.

4.1. Trycksårsprevention

4.1.1. Patient och närstående delaktighet

Trycksårspreventiva åtgärder ska så långt som möjligt planeras tillsammans med patienten. En muntlig dialog med patient och/eller närstående utförs där risker och åtgärder för att förhindra trycksår förklaras och diskuteras. Där det är möjligt görs en överenskommelse med patienten vad patienten tar för ansvar och vad vårdpersonalen ansvarar för.

En skriftlig [informationsbroschyr](#) ges till patienten där planerade åtgärder skrivs in.

Betrakta patienter som har kategori 1 trycksår som en riskpatient.

4.1.2. Riskbedömning

Följ [Vårdhandboken](#). Region Gävleborg har tillägg inom området.

I Region Gävleborg utförs riskbedömning med Modifierad Norton.

Genomför en riskbedömning snarast. Beakta att diabetes mellitus, cirkulationsrubbnings och ökad kroppstemperatur ger en ökad risk för trycksår. Hudbedömning
Genomför en hudbedömning inom 2 timmar enligt [Vårdhandboken](#).

4.1.3. Tryckavlastning och positionering

4.1.3.1. Material

Förutom att följa [Vårdhandboken](#) har Region Gävleborg följande åtgärder:

- I alla sängar finns en tryckfördelande skummadrass.
- Behandlande madrass till exempel luftväxelmadrass eller madrass med kontinuerligt lågt tryck skall finnas att tillgå till patienter med hög risk att utveckla trycksår och/eller har djupa trycksår. Beakta att patienten får svårt att själv ändra läge vilket gör att vanlig trycksårsförebyggande madrass prioriteras om patienten ska mobiliseras. Behovet av trycksårsprevention behöver säkerställas på annat sätt.

Inköp av sängar och madrasser (ej luftmadrasser) sker centralt.

4.1.3.2. Lägesändringar och positionering

Följ [Vårdhandboken](#). Region Gävleborg har tillägg inom området, enligt text nedan.

Alla patienter i risk att utveckla trycksår ska ha minst dessa tre åtgärder:

- Planerad lägesändring som dokumenteras i någon form av avlastningsschema.
- Någon form av slideprodukt i säng för att underlätta för patienten att utföra lägesändringar.
- Använd "Järvendyna" med hälar på dynan eller utanför dynan så att hälar vilar fritt.

För patienter med trycksår kategori 1-2 ska hämlarna vila fritt. Patienter som har luftmadrass där madrassen inte erbjuder att hämlar vilar fritt använd "Järvendynan" så hämlar vilar fritt. "Järvendynan" kan ligga på underlakanet med vaden direkt på dynan eller så ligger "Järvendynan" under underlakanet. Använd den avfasande delen som "Järvendynan" har under patientens knä. Patienter med trycksår Kategori 3 och djupare ska ha avlastningsstövel.

- Överväg att använda ett flerskiktstörband i polyuretanskum över benuskott (till exempel hämlar, sacrum) för att förebygga områden som frekvent utsätts för friktion. Förbandet används bara tillsammans med andra trycksårspreventiva åtgärder. Inspektera huden dagligen under förbandet om trycksår uppkommit.

4.1.3.3. Förebyggande hudvård

Följ [Vårdhandboken](#). Region Gävleborg har inga tillägg.

4.1.4. Tillgodose och följ upp närings- och vätskebehovet

Följ [Vårdhandboken](#). Region Gävleborg har tillägg, enligt text nedan.

- Använd SKRs tre frågor för att bedöma risken för undernäring.
  - Ofrivillig viktnedgång?
  - Kan du äta som vanligt?
  - BMI.
- Undvik nattfasta över 11 timmar.
- Väg patienten regelbundet. Vid viktnedgång se över vad som kan åtgärdas.
- Helst ska energi-näringsbehovet täckas av mat via munnen, men fungerar inte det så behövs enteral och/eller parenteral nutrition.
- Viktigt med rätt sittställning.
- Vid behov hjälp till med matning, guidning och/eller "påputtning".
- Patienter i livets slutskede kräver ofta mindre energimängder.

4.2. Prevention vid uppkomna trycksår

Preventionsåtgärder enligt rutinen gäller även för patienter med uppkomna trycksår.

Beakta särskilt:

- Total avlastning på hudområde där trycksåret uppkommit, gäller alla kategorier av sår. Utred orsak till trycksår.
- Tillgodose patientens behov av de tryckavlastande åtgärder som behövs för att avlasta trycksåret avlastas och nya trycksår förebyggs
- Fortsätt planerad lägesändring där trycksåret ej utsätts för tryck. Viktigt att utvärdera tidsintervall så inte trycksår uppkommer på andra hudområden.
- Ge smärtlindring vid behov.

4.3. Dokumentation i patientens journal

Dokumentation sker i mallen Vårdplan Vårdprevention i patientens journal. Innefattar:

- Resultatet av utförd risk- och hudbedömning.
- Trycksår Kategori 1-6.
- Planerade åtgärder för tryckavlastning, hudvård och nutrition.

- Utvärdering efter varje arbetspass/varje besök om planerade åtgärder blivit genomförda, om inte varför.

Patientens risker och beslutade preventiva åtgärder kommuniceras mellan vårdprofessioner inom teamet där patienten vårdas samt till berörda professioner vid vårdens övergångar.

Vid vårdens övergångar dokumenteras och rapporteras

- Patientens risk att utveckla trycksår.
- Utförda åtgärder samt vilka hjälpmedel som använts under vårdtiden.
- Beskrivning om vilka fortsatta instanser som patienten bör ha för att minska risken att utveckla trycksår.

Dietist ansvarar för ordination och förskrivning av livsmedel för särskilda näringsändamål (SÄR-NÄR) till dem som skrivs ut till ordinärt boende.

4.4. Avvikelser

Trycksår kategori 3-6 som uppstår under vårdtiden ska registreras som avvikelse.

4.5. Trycksårsombud

Trycksårsombud utses på vårdavdelningar, en eller flera, yrkeskategori sjuksköterska eller undersköterska.

Trycksårsombudets roll:

- Ansvara för och/eller utföra punktprevalensmätningar för trycksår en gång i månaden och dokumentera resultatet i utarbetat formulär i Soarian.
- Ta fram resultat från trycksårsmätningar i Cyklop och i samråd med vårdenhetschefen redovisa resultaten för personalgruppen. Resultaten bör redovisas tillsammans med en diskussion om förbättringsåtgärder.
- På uppdrag/samråd med vårdenhetschefen arbetar med förbättringsåtgärder när behov finns.
- Stödja personalen på avdelningen i frågor som rör trycksårsprevention.
- Delta i nätverksträffar för trycksårsombud.
- Informera vårdenhetschef och personal om nyheter inom trycksårspreventionen.

5. Plan för kommunikation och implementering

Rutinen kommuniceras via Verksamhetsutvecklare till kvalitetssamordnare inom berörda Verksamhetsområden. Dessa har i uppdrag att informera berörda VC, VEC och medarbetare om rutinen.

Rutinen kommuniceras även till trycksårsombud på avdelningarna.

Antal och andel trycksår samt preventiva åtgärder följs upp via månatliga punktprevalensmätningar. Resultatet från de månatliga trycksårsmätningarna ska kommuniceras till vårdpersonalen samt användas i förbättringsarbeten.

6. Dokumentinformation

Denna version av dokumentet är reviderad i samråd med:

Eva Sving, Chefsjuksköterska, Region Gävleborg

7. Referenser

Dokumentnamn	Plats
Prevention och behandling av trycksår: Kortversion av riktlinje	The European Pressure Ulcer Advisory Panel hemsida
Trycksår – Vårdhandboken	Vårdhandboken
Att förebygga och behandla undernäring. Socialstyrelsen	https://www.socialstyrelsen.se/global/assets/sharepoint-dokument/artikelkatalog/kunskapsstod/2020-4-6716.pdf
Nutrition - Vårdhandboken	https://www.vardhandboken.se/vard-och-behandling/hud-och-sar/trycksar/atgarder-for-att-forebygga/

Kopians giltighet garanteras endast för tryckta dokument